

Hozirgi davrda o'qituvchi mahorati masalalari

Andijon davlat pedagogika instituti tabiiy fanlar fakulteti biologiya
yo'nalishi.

Xasanboyeva Gulshanoy Boburjon qizi. Ilmiy rahbar: Turdieva Shoxida.

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim jarayonida o'qituvchi mahoratining o'rni va ahamiyati tahlil etiladi. Bugungi kunda pedagogik faoliyatda faqat bilim berish emas, balki tarbiyaviy, kommunikativ va innovatsion ko'nikmalarga ega bo'lish o'qituvchidan talab qilinmoqda. Maqolada o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi, ta'lim texnologiyalaridan foydalanish qobiliyati, shuningdek, shaxsiy fazilatlarining o'quvchilar ta'lim-tarbiyasiga ta'siri yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy o'qituvchining malakasini oshirish, uzluksiz o'zini rivojlantirib borish masalalariga ham e'tibor qaratilgan. Maqola ta'lim tizimini takomillashtirishga qaratilgan ilmiy-amaliy fikrlarni o'z ichiga oladi.

Abstract: This article analyzes the role and importance of teacher skills in the modern educational process. Today, in pedagogical activity, teachers are required not only to impart knowledge, but also to possess educational, communicative and innovative skills. The article discusses the influence of a teacher's professional competence, ability to use educational technologies, as well as personal qualities on the education of students. Attention is also paid to the issues of improving the skills of a modern teacher and continuous self-development. The article contains scientific and practical ideas aimed at improving the education system.

Kalit so'zlar: O'qituvchi mahorati, zamonaviy ta'lim, pedagogik kompetensiya, kasbiy malaka, ta'lim texnologiyalari, metodik yondashuv, innovatsion usullar, pedagogik faoliyat, o'qituvchi imiji, kasbiy rivojlanish, interfaol metodlar, ta'lim sifati, o'quvchi va o'qituvchi munosabati, o'qituvchi shaxsiyati, ustozlik tajribasi.

Keywords: Teacher skills, modern education, pedagogical competence, professional qualifications, educational technologies, methodological approach, innovative methods, pedagogical activity, teacher image, professional development, interactive methods, quality of education, student-teacher relationship, teacher personality, teaching experience.

Kirish: Zamonaviy jamiyatda ta'lim tizimi yurt taraqqiyotining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, ta'limning asosiy yetakchi kuchi bo'lgan o'qituvchining roli har qachongidan ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi kunda o'qituvchidan nafaqat an'anaviy bilimlarni yetkazish, balki yosh avlodni erkin fikrlashga, zamonaviy dunyoqarashga, ijtimoiy faollikka yo'naltirish kabi ko'plab murakkab vazifalarni bajarish talab etiladi. Shu jihatdan qaralganda, o'qituvchining mahorati, kasbiy kompetensiyasi, metodik bilimlari va shaxsiy fazilatlarini ta'lim sifati va samaradorligini belgilovchi asosiy mezonlardan biri sanaladi. Hozirgi globallashuv davrida ta'lim jarayonida yuz berayotgan yangilanishlar, raqamli texnologiyalarning kirib kelishi, axborot oqimining ortib borayotgani o'qituvchidan doimiy ravishda o'z ustida ishlashni, yangi bilim va ko'nikmalarni egallab borishni taqozo qilmoqda. Har bir o'qituvchi o'zining kasbiy mahoratini muntazam oshirib borishi, zamonaviy pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini egallashi zarur. Bu esa nafaqat individual o'sish, balki ta'lim sifati oshirishda, yosh avlodni barkamol inson sifatida tarbiyalashda muhim omil hisoblanadi. Shuningdek, ta'limda yuzaga kelayotgan muammolar, o'quvchilar bilan ishlashda samarali yondashuvlar, dars jarayonining qiziqarli va interfaol bo'lishi ham o'qituvchi mahoratiga bevosita bog'liq. Ana shu omillarni inobatga olgan holda, mazkur maqolada hozirgi davrda o'qituvchi mahoratini shakllantirish, rivojlantirish va takomillashtirishga oid masalalar keng yoritib beriladi. Maqola orqali pedagogik mahoratning nazariy asoslari, amaliy tajribalari hamda ularni rivojlantirish yo'llari tahlil qilinadi.

Asosiy qism: Zamonaviy ta'lim tizimi o'zgarishlarni, yangiliklarni, o'zgaruvchan talab va ehtiyojlarni talab etadi. Buning natijasida o'qituvchidan faqatgina bilim berish emas, balki murakkab pedagogik vazifalarni hal etish ham talab qilinmoqda. O'qituvchi mahorati faqat bilim va ko'nikmalarga ega bo'lish bilan cheklanmaydi. O'qituvchining kasbiy yuksalishi, malakasini oshirish, yangi pedagogik usullarni o'zlashtirish va pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish uning mahoratini belgilovchi asosiy omillardan biridir.

1. **Pedagogik kompetensiya va uning ahamiyati:** Pedagogik kompetensiya — bu o'qituvchining ta'lim jarayonida faoliyat olib borish uchun zarur bo'lgan bilimlar, ko'nikmalar va malakalar yig'indisi. Zamonaviy pedagogika faqatgina o'zgaruvchan ta'lim texnologiyalariga moslashishni emas, balki o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos pedagogik strategiyalarni ishlab chiqishni ham talab etadi. Har bir o'qituvchi o'zining kasbiy kompetensiyasini doimiy ravishda rivojlantirib borishi

kerak. Bu esa o'qituvchining pedagogik jarayonda qanday qilib samarali ishlashini, talabalarga qanday yondashuvni tanlashni belgilaydi. Pedagogik kompetensiyani rivojlantirish nafaqat bilimlarni yangilash, balki o'qituvchining psixologik, ijtimoiy va kommunikativ qobiliyatlarini ham o'z ichiga oladi.

2. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va metodlar: Bugungi ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni va roli ortib bormoqda. Zamonaviy o'qituvchi ta'lim jarayoniga yangi metodlar, raqamli texnologiyalar va interfaol usullarni joriy etishi zarur. Darsni interfaol va qiziqarli qilish, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, yangi pedagogik texnologiyalarni muvaffaqiyatli qo'llash o'qituvchidan yuqori mahoratni talab qiladi. Kompyuter texnologiyalari, elektron darsliklar, onlayn platformalar va multimedia resurslaridan foydalanish dars jarayonini samarali va interaktiv qilishda muhim vosita hisoblanadi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'qituvchidan faqat texnik ko'nikmalarni emas, balki innovatsion fikrlashni ham talab etadi.

3. O'quvchi bilan samarali muloqot: O'qituvchining mahoratiga ta'sir qiluvchi eng muhim omillardan biri bu uning o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish qobiliyatidir. O'qituvchi o'quvchilar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatishda hamda ularning ruhiy holatini tushunishda katta malakaga ega bo'lishi kerak. Har bir o'quvchining psixologik xususiyatlarini inobatga olish, ularning shaxsiy ehtiyojlarini tushunish va ularni rag'batlantirish muhimdir. Pedagogik mahorat nafaqat bilimlarni yetkazish, balki o'quvchilarning shaxsiy taraqqiyotini qo'llab-quvvatlashni ham o'z ichiga oladi. Bu jarayonda o'qituvchi ijtimoiy va emotsional ko'nikmalarga ega bo'lishi, muloqotda ochiq va samimiy bo'lishi zarur.

4. O'qituvchining shaxsiy fazilatlarini: O'qituvchi mahoratining asosiy tarkibiy qismi uning shaxsiy fazilatlaridir. Pedagogning shaxsiy sifati, uni o'quvchilar tomonidan qanday qabul qilinishi, o'zaro hurmat va ishonchni o'rnatishda katta ahamiyatga ega. O'qituvchi hamisha o'zini o'rganishga, o'z xatolaridan saboq olishga, doimiy ravishda o'z ustida ishlashga intilish lozim. U o'quvchilarga nafaqat bilim, balki hayotiy tajriba va axloqiy qoidalarni ham o'rgatishi kerak. O'qituvchining o'ziga bo'lgan ishonchi, ijobiy munosabati va ko'rsatayotgan namunali xatti-harakatlari talabalarga ta'sir ko'rsatib, ular uchun ilhom manbai bo'lishi mumkin.

5. Pedagogik rivojlanishning doimiyligi: O'qituvchining mahoratini oshirishning asosiy tamoyili — bu uning doimiy rivojlanishi va malakasini oshirishdir. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchi faqatgina universitetni bitirib, diplom olish bilan kasbiy

faoliyatini to'xtatgan deb hisoblanmasligi kerak. Kasbiy rivojlanishning asosiy yo'nalishlari: ta'lim sohasidagi yangiliklarni kuzatish, yangi metod va texnologiyalarni o'rganish, o'qituvchilikning zamonaviy talablari haqida bilimlarni yangilashdir. Pedagogik malakani oshirish uchun turli treninglar, seminarlarga qatnashish, ilmiy izlanishlar olib borish va soha mutaxassislari bilan tajriba almashish zarur.

6. O'qituvchining malakasini oshirishning ahamiyati: Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining malakasini oshirishni tashkil etish, uning bilimlarini doimiy ravishda yangilab borish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. O'qituvchi malakasini oshirishning samarali usullaridan biri – bu uzluksiz o'zini rivojlantirish va ta'lim tizimining yangi talablariga moslashishdir. Bundan tashqari, o'qituvchining malakasini oshirishda pedagogik tashkilotlar, ilmiy va amaliy seminarlar, online kurslar va metodik yordamlardan foydalanish muhim rol o'ynaydi.

Hozirgi zamon pedagoglariga qo'yiladigan talablar

Zamonaviy ta'lim tizimi global o'zgarishlar, texnologiyalarning rivojlanishi va jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy ehtiyojlari bilan bevosita bog'liq. Shu sababli, hozirgi pedagoglarga qo'yiladigan talablar ham keskin o'zgargan. Pedagoglarning o'z ustida ishlashlari, zamonaviy ta'lim metodlari va texnologiyalarini bilishlari, shuningdek, pedagogik faoliyatda o'zgarishlarga tez moslashish qobiliyati bugungi kunda muhim talablardandir. Kasbiy malaka va kompetensiya: Hozirgi pedagoglar nafaqat an'anaviy bilimlarni yetkazish, balki zamonaviy metodlarni qo'llash, bilimlarni turli interfaol usullar orqali taqdim etish, shuningdek, texnologiyalarni samarali ishlatish uchun kasbiy kompetensiyaga ega bo'lishlari kerak. Bu, o'z navbatida, o'qituvchidan kasbiy bilim va ko'nikmalarning doimiy yangilanib turishini talab etadi. Pedagogik kompetensiya nafaqat bilimlarni qabul qilish, balki ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy etish, turli o'quv texnologiyalaridan foydalanish va innovatsion pedagogik usullarni qo'llashni ham o'z ichiga oladi.

Yangi pedagogik texnologiyalarni o'zlashtirish; Hozirgi pedagoglardan talab qilinayotgan eng muhim ko'nikmalardan biri – bu yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash va integratsiya qilishdir. Internet, raqamli vositalar, elektron ta'lim platformalari, onlayn kurslar va boshqa interaktiv vositalardan foydalanish o'qituvchilardan doimiy ravishda o'zini rivojlantirishni talab qiladi. O'qituvchining texnologiyalarni o'zlashtirish qobiliyati, o'quvchilarga o'rgatish jarayonini soddalashtirish, ularning qiziqishini oshirishda va ta'lim sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalar: Zamonaviy o'qituvchi shaxsiy sifatlar va ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantirishi kerak. O'quvchilar bilan ijobiy, samarali muloqot o'rnatish, ularning ehtiyojlarini tushunish va yordamlashish, shuningdek, o'quvchilarni jamiyatga integratsiyalashuvida ko'maklashish muhimdir. Pedagog o'zining hissiy intellekti va kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish orqali o'quvchilarga nafaqat bilim, balki hayotiy ko'nikmalarni ham o'rgatishi zarur.

Pedagogik va psixologik bilimlar: Zamonaviy pedagog faqat darsning metodik jihatlari bilan cheklanmasdan, balki o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini, ularning ruhiy holatini tushunish, unga moslashish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. O'qituvchi, o'z navbatida, psixologik yondashuvni qo'llash orqali o'quvchilarning ichki dunyosiga kirish, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bunday psixologik bilimlar o'qituvchiga o'quvchilarning o'zgaruvchan xulq-atvoriga tezda javob berish imkoniyatini yaratadi.

Yosh avlodga tarbiyaviy yondashuv: O'qituvchilar o'z faoliyatida nafaqat ilmiy, balki tarbiyaviy maqsadlarni ham amalga oshirishlari kerak. O'quvchilarni mustaqil fikrlashga, o'z fikrlarini bildirishga, jamiyatda faol bo'lishga o'rgatish bugungi pedagogning muhim vazifalaridan biridir. Shu bilan birga, pedagog yosh avlodni milliy qadriyatlar, axloqiy me'yorlar asosida tarbiyalashga e'tibor qaratishi lozim. Pedagog nafaqat ilm-fan bilan tanishtiradi, balki ijtimoiy-ma'naviy qadriyatlarni ham o'rgatadi. Pedagogik etika va mas'uliyat

Zamonaviy o'qituvchi o'zining kasbiy faoliyatida yuqori etika va mas'uliyatni ko'rsatishi kerak. O'qituvchi o'zining barcha xatti-harakatlari bilan o'quvchilarga namuna bo'lishi, o'quvchilarga ishonchni oshirishi, ularni motivatsiya qilishi kerak. O'qituvchining mas'uliyatli, halol va adolatli bo'lishi, jamiyatda o'zining ijobiy imijini yaratishi ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Doimiy malaka oshirish va o'zini rivojlantirish: Zamonaviy o'qituvchidan talab qilinadigan yana bir muhim jihat – bu doimiy ravishda malakasini oshirish va yangi bilimlarni egallashga intilishdir. Ta'lim tizimida yuz berayotgan yangilanishlar, o'zgaruvchan texnologiyalar va metodologiyalar o'qituvchidan o'zgarishlarga tezda moslashishni talab qiladi. O'qituvchi yangi pedagogik ilmiy ishlanmalar, metodik ko'nikmalar va o'zini rivojlantirishga doimiy ravishda intilish orqali o'z kasbiy malakasini oshirishi zarur. Shu tarzda, hozirgi zamon pedagoglariga qo'yiladigan talablar o'qituvchidan yuqori kasbiy malaka, yangiliklarga moslashish qobiliyati, ijtimoiy va shaxsiy ko'nikmalarni rivojlantirishni talab qiladi. Bu talablar, albatta, ta'lim tizimini yanada takomillashtirish va o'quvchilarning sifatli ta'lim olishlariga imkon yaratadi.

Xulosa: Hozirgi davrda o'qituvchi mahorati ta'lim tizimining samaradorligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Zamonaviy pedagogdan nafaqat bilimlarni yetkazish, balki o'quvchilarni o'ziga xos pedagogik yondashuvlar asosida tarbiyalash, innovatsion texnologiyalarni qo'llash, psixologik ko'nikmalarni rivojlantirish talab qilinadi. O'qituvchilar uchun kasbiy kompetensiya, pedagogik va psixologik bilimlar, shaxsiy fazilatlar, innovatsion pedagogik usullarni qo'llash va malaka oshirish muhim omillar sifatida qaraladi. Bugungi kunda pedagogning malakasi, uning shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalari ta'limning sifatini belgilaydi. Shuningdek, o'qituvchilar jamiyatning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy ehtiyojlariga mos ravishda o'z faoliyatini doimiy ravishda yangilab borishlari zarur. Ularning pedagogik etika va mas'uliyatli yondashuvi, shuningdek, o'quvchilar bilan samarali muloqot o'rnatish qobiliyati ta'lim jarayonini yanada samarali va sifatli qilishda muhim ahamiyatga ega. Shunday qilib, pedagogik mahoratning doimiy rivojlanishi, o'qituvchining o'z ustida ishlashi va zamonaviy ta'lim tizimining talablariga moslashishi ta'limning sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu orqali biz ta'lim tizimining yanada rivojlanishi va o'quvchilarning barkamol shaxslar sifatida kamol topishiga xizmat qilamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Shonov, A. (2020). Pedagogika asoslari – Toshkent: O'qituvchi.
2. Zaynalov, R. (2019). Zamonaviy ta'lim texnologiyalari va metodikasi – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti nashriyoti.
3. O'zbekiston Respublikasining Ta'lim vazirligi (2021). Ta'lim sifatini oshirishning zamonaviy usullari – Toshkent: Ta'lim va ilm-fan.
4. Pirova, D. (2018). Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot – Toshkent: Akademiya.
5. Kuchkarov, S. (2022). Pedagogik kompetensiya va uning ta'limdagi roli – Toshkent: Ilm-fan.
6. Xusanova, L. (2020). O'qituvchi mahorati: nazariy va amaliy jihatlar – Toshkent: Yangi avlod.
7. Qosimova, T. (2021). Pedagogik psixologiya va zamonaviy yondashuvlar – Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
8. Akhmedov, N. (2023). Pedagogik metodlar va ularni qo'llashning amaliy jihatlari – Toshkent: Ta'lim nashriyoti.

